

Q. An sponsalia ex metu iniecta sint valida?

R. Si sit metus injustus directè ad extorquendum consensum incussus cadens in constantem virum vel fœminam ex communi sententiâ ex eadem ratione, quâ invalidum est Matrimonium, etiam sunt sponsalia ipso jure invalida, licet enim textus Juris tantum loquantur de Matrimonio coacto, necessariò tamen extendi debent ad sponsalia, quæ sunt via ad Matrimonium, ne ex talibus coactis sponsalibus sit obligatio ad contrahendum Matrimonium ex metu.

DISPUTATIO XLV.

De Matrimonio secundum se.

Matrimonium ità potiùs à matre quam à patre dicitur; quia plura onera matri in gestatione, editione, & educatione prolis, quæ finis est Matrimonii, incumbunt, sicut econtrà, quia patris est providere prolibus de temporalibus bonis, substantia à parentibus relicta prolibus vocatur à patre patrimonium. Potest autem Matrimonium sub duplici ratione considerari, imprimis prout est contractus & in officium naturæ, & sic eidem præmitti solent sponsalia, deindè prout est Sacramentum à Christo institutum: quia contractus matrimonialis baptizatorum à Christo Domino est elevatus ad rationem Sacramenti: de Matrimonio sub priore consideratione fit

QUÆSTIO I.

In quo consistat Matrimonium essentialiter?

Matrimonium accipi potest dupliciter, imò Pro ipso permanente statu Matrimonii, & sic dicitur Matrimonium in facto esse, addò. Pro actuali

li ingressu in talem statum seu pro inchoatione Matrimonii, & sic dicitur Matrimonium in fieri.

DICO *In Matrimonio est aliqua conjunctio, secundum quam dicitur maritus & uxor & talis conjunctio ex hoc quod ordinatur ad aliquid unum, est Matrimonium* S. Th. in suppl. Q. 44. A. 1. O.

Explico : Matrimonium in fieri formaliter consistit in mutuo consensu conjugum sive in traditione & acceptatione corporum ad finem Matrimonii signis externis manifestatâ, Matrimonium verò in facto esse consistit formaliter in vinculo conjugali, hoc est mutuâ relatione conjugum connotante mutuam corporum traditionem, in quâ fundatur.

Prima pars probatur : Matrimonium in fieri est formaliter ipse contractus matrimonialis, atqui in nullo alio reperitur ratio contractûs matrimonialis, quam in mutuo illo consensu sive traditione & acceptatione corporum ad finem Matrimonii videlicet prolem suscipiendam ; ergo Matrimonium in fieri formaliter consistit in consensu, quo fit mutua traditio & acceptatio corporum, ex quo deindè sequitur vinculum illud indissolubile inter virum & fœminam in ordine ad finem Matrimonii.

Secunda pars probatur : Matrimonium in facto esse est effectus, qui remanet transeunte consensu matrimoniali ; atqui vinculum conjugale est effectus remanens, cujus causa est consensus matrimonialis ; quia Matrimonium in facto esse est conjunctio permanens inter marem & fœminam in ordine ad generandam & educandam prolem, ut nullus negare potest : atqui illa conjunctio permanens est vinculum Matrimonii dicens aliquam relationem mutuam, per quam vir habet habitudinem mariti ad mulierem, & mulier habitudinem uxoris ad maritum ; ac proindè illud vinculum nihil aliud est

est à parte rei, quam mutua coordinatio maris & foeminae ad officia maritalia, quo vinculo matrimoniali durante durat & permanet Matrimonium, illoque sublato cessat Matrimonium. *Ex quo sequitur* Matrimonium à magistro sententiarum rectè describi: viri & mulieris conjunctio maritalis inter personas legitimas individuum vitae consuetudinem retinens, in qua descriptione. *Dicitur 1.* Viri & mulieris: quia inter solas diversi sexûs personas potest consistere Matrimonium. *Dicitur 2.* Conjunctio, quæ particula si sumatur activè, explicatur Matrimonium in fieri: hoc est: mutuus consensus conjugum, si sumatur passivè, explicat Matrimonium in facto esse hoc est: mutuam coordinationem in illo consensu fundatam & ex eo resultantem. *Dicitur 3.* Maritalis, videlicet ad ea quæ mariti & uxoris officium requirit, denominatur verò à marito tanquam præcipuo, *etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum* 1. Cor. 11. v. 9. *Dicitur 4.* Inter personas legitimas ab omni videlicet & naturalis & positivi juris impedimento libera. *Dicitur 5.* Individuum vitae consuetudinem retinens: quia instituta est hæc conjunctio ad talem finem videlicet suscipiendam & educandam prolem, qui finis exigit insolubilem conjunctionem, quæ mutuo consensu solvi non possit, sicut conjunctiones vel obligationes ex aliis contractibus ortæ mutuo consensu dissolvi possunt, cui non obstat, quod à causis extrinsecis hæc conjunctio solvi possit, quia manet semper verum, quod ab intrinseco & ex illis causis per quas nascitur, non sit solubilis.

Si dicas inter B. V. & S. Josephum fuit verum Matrimonium, nec tamen inter eos fuit conjunctio maritalis.

R. Quod fuerit inter B. V. & S. Josephum ve-

ra maritalis conjunctio, quantum ad ipsum Jus: quia fuerunt tali conjunctio copulati, quæ ad finem Matrimonii de se ordinatur, non verò fuit conjunctio maritalis in actu secundo proximè sufficiens ad finem Matrimonii obtinendum, de quo infra.

Q U Æ S T I O II.

An detur præceptum contrahendi Matrimonium?

Suppono Matrimonium absolutè bonum & per se loquendo permissum esse: quia Deus ipse imprimis est author Matrimonii, cum Deus sit author eorum, ad quæ natura sana & integra hominem inclinat, natura enim sana peccato originali nondum corrupta est purus effectus Dei, atqui natura integra in statu innocentiae inclinabat hominem ad generationem, nutritionem & educationem proles pro conservatione generis humani, quæ propagatio generis humani sine parentibus vinculo indissolubili Matrimonii colligatis, ac proinde absque Matrimonio, ex quo vinculum illud oritur, ordinatè fieri non potest, & ideo Deus statim post creationem primorum parentum eos arctissimo vinculo Matrimonii conjunxit, quam conjunctionem Adam de Eva loquens ità expressit Gen. 2. *hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea . . . quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem &c.* Deinde Matrimonium post lapsum Adami confirmavit, ut patet ex Deuteron. cap. 25. ubi Deus fratri superstiti injunxit, ut in Matrimonium ducat uxorem à fratre sine liberis relictam. Demum in lege nova illud à Deo fuisse approbatum, constat tum ex doctrina Christi Matth. 19. ubi à Judæis de repudio interrogatus, Deum ipse esse authorem conjunctionis matrimonialis respondit, ex quo resolvit quæstionem: *quod ergo Deus*

conjunxit homo non separet, tum ex facto Christi Joan. 2. Christus cum matre & discipulis cohonestavit nuptias in Cana Galilææ celebratas. Verum hic quæritur an aliquod detur de Matrimonio præceptum, quod obliget vel totam hominum communitatem vel etiam singulos de ipsa communitate determinatè.

DICO 1. *Præceptum datum de generatione respicit totam multitudinem hominum* S. Th. 2, 21 Q. 152. A. 2. ad 1.

Probatur : Præcepit Deus tum in Paradiso homini adhuc in statu innocentiae existenti Genes. 1. *crescite & multiplicamini & replete terram* tum extra Paradisum homini lapsio post diluvium Gen 9. ubi eadem verba repetuntur, atqui hoc præceptum obligat totam hominum multitudinem, sicut enim quodlibet individuum obligatur ad ea, quæ pertinent ad conservationem individui, ita universitas obligatur ad ea, quæ pertinent ad conservationem speciei, atqui ad conservationem humanæ speciei requiritur Matrimonium: quia requiritur commistio carnalis, quæ extra Matrimonium illicita est; ergo requiritur, ut Matrimonium aliqui de hominum multitudine indeterminatè contrahant.

Obj. Non potest esse obligata communitas hominum, nisi obligati sint singuli ad Matrimonium: atqui singuli homines non sunt obligati ad Matrimonium; ergo neque tota hominum communitas est obligata.

R. Distinguendo Maj. nisi obligati sint singuli determinatè N. indeterminatè Con. similiter distinguitur Mi. non enim obligatio communitatis afficit singulos, nisi in extraordinario casu, quo alii homines ad propagandum genus humanum deficerent ut in primordio mundi, & statim post diluvium:

edò quod conservatio generis humani extrà hos casus sufficienter obtineri possit, quantumvis plures mancant cælibes.

DICO 2. *Præceptum illud non est revocatum, nec tamen obligat unumquemque* S. Th. in suppl. Q. 41. A. 2. ad 1.

Probatur : non obligatur unusquisque præcepto Matrimonii nisi finis præcepti aliter quam per ipsum obtineri non possit, ut ità teneatur contrahere Matrimonium; atqui licet unusquisque non contrahat Matrimonium, finis tamen præcepti sufficienter obtinetur, cum alii sint, qui in Matrimonio generationi prolium vacent, licet quidam ut melius Deo serviant & divinis ministeriis vacent, à Matrimonio abstineant, juxtà quod non tantum in nova lege Apost. 1. ad Cor. 7. non nuptis & viduis suasit continentiam, laudavitque supra conjugium virginalem castimoniam, sed etiam in antiqua lege complures abstinuerunt Matrimonio, castamque in cælibatu vitam duxerunt, ut Josue, Elias, Elyeus &c. per accidens verò potest quis ad Matrimonium obligari v. g. pacis integri regni vel provinciæ aut religionis catholicæ conservandæ causâ, quo casu majus bonum est matrimonium, quam virginitas, propter ingentia bona, quæ ex tali Matrimonio sequuntur, est etiam necessarium: quia sine Matrimonio gravia mala oriuntur, quæ aliter impediti non possunt.

Obj. Si nemo determinatè obligetur ad Matrimonium, ergo poterunt omnes abstinere à Matrimonio, ac ità genus humanum ante præfinitum tempus interiret.

R. Imprimis secluso præcepto non abstinebunt omnes Matrimonio, ut respondit olim S. Hieronymus Joviniano: quia difficilis est res virginitas & ideo

ideo rara, quia difficilis. Deindè dato hoc, quod nullus amplius Matrimonium contraheret, signum esset, quod completus foret numerus electorum, ad quem complendum ordinatur Matrimonium, ac ita non foret inconueniens humanum genus interire, quod ad determinatum à Deo tempus tantum est propagandum.

QUÆSTIO III.

An polygamia sit contra jus naturæ & finem matrimonii?

Suppono præcepta Juris naturæ dividuntur in prima & secunda. Prima dicuntur ea, quæ talem continent rectitudinem, quæ nullo unquam casu occurrente mutari potest, quia finis, ad quem ordinata sunt, sine illis absolutè obtineri non potest, qualia sunt præcepta decalogi. Secunda vocantur, quæ tanquam conclusiones ex primis deducuntur, possuntque occurrentibus aliquibus circumstantiis mutari: quia finis, ad quem ordinantur, sine illis absolutè obtineri potest, sed minus convenienter; similiter illa, quæ repugnant Juri naturæ, alia sunt contra præcepta prima, videlicet quæ impediunt totaliter finem primarium, ad quem actio aliqua ex natura sua ordinatur; alia sunt contra præcepta secunda, quæ impediunt finem secundarium alicujus actionis, aut reddunt difficiliorem obtentionem finis primarii, exemplum ponit S. Th. in suppl. Q. 68. A. 1. in comestione: nimia superfluitas aut defectus comestionis impedit salutem corporis quasi principalem finem comestionis, & bonam habitudinem in negotiis exercendis, qui est finis secundarius comestionis, inordinata verò comestio quantum ad tempus indebitum facit difficilem perventionem ad finem dictum. His suppositis quæritur: qualiter de jure naturæ sit Matrimonii unitas, quæ consistit in hoc, quod nec una uxor possit simul habere plures maritos, nec unus maritus plures uxores.

DICO I. *Pluralitas uxorum quodammodo est contra legem naturæ & quodammodo non S. Th. in suppl. Q. 65. A. 1. O.*

Explico : pluralitas uxorum non tantum est contra Jus divinum sed etiam contra Jus naturale, licet non ita, sicut pluralitas virorum.

Prima pars de jure divino contra Hæreticos nostræ temporis definita est à Trident. Sess. 24. de reform. Matr. Can. 2. *si quis dixerit licere christianis plures habere uxores & hoc nulla lege divina esse prohibitum Anathema sit.*

Probatur ex S. scrip. Matth. 19. & Marci 10. Christus rescidit concessionem veteri populo in causa polygamix factam, & Matrimonium ad primam institutionem reducit dicendo : *masculum & foeminam fecit illos* ; indèque concludit Matrimonium ex viro & una tantum uxore constare debere, itaque jam non sunt duo sed una caro, deindè Lucæ 16. Christus tanquam novus legislator & reformator Matrimonii ita statuit : *omnis qui dimittit uxorem suam & aliam ducit, mœchatur* ; ideo autem mœchatur, quia adhuc subsistit Matrimonium cum priore conjugè initum, si ergo vir dimittens priorem uxorem mœchatur, si alteram ducat, à potiori ejusdem flagitii reus erit, si priore uxore retentâ cum aliâ Matrimonium contrahat ; deindè quoties Apostolus agit de Matrimonio, semper loquitur de uxore in singulari, *alligatus es uxori noli querere solutionem. Unusquisque suam uxorem habeat.* Præterea Apostolus differens de obligationibus Matrimonii conjuges pares facit in jure ad debitum conjugale, illi autem paritati sicut repugnat unam uxorem habere plures viros, ita similiter repugnat unum virum plures uxores ducere.

Secunda pars de jure naturali, ita ut infideles plures habentes uxores ad fidem conversi cum prima so-

lum possint manere. *Probat*ur: sicut jure naturali corpus uxoris est in potestate viri, ita ex eodem jure corpus viri est in potestate uxoris secundum Apost. 1. ad Corinth. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir, similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet sed mulier*; ergo sicut uxor totam se per matrimonium viro tradit, ita vir se totum tradit mulieri; sicut ergo sine injustitiâ mulier alicui viro nupta se per matrimonium alteri viro tradere non potest, ita nec vir absque injustitia vivente primâ uxore secundam ducere non potest; deindè uxor per matrimonium non tantum in thori consortem assumitur, sed etiam in societatem gubernandæ familiæ, nutriendæ & educandæ prolis; his autem adversatur polygamia; cum matrimonium cum pluribus uxoribus ex natura sua discordias pareret & foveret inter uxores, non tantum propter communionem regiminis domestici, sed etiam plurimis ex causis: ut sunt amor & usus Conjugis, cura & educatio prolium, in quibus omnibus unaquæque uxor, tum se tum filios suos vellet præferri: ut constat ex pluribus exemplis in veteri lege, in quâ Deo dispensante polygamia fuit permessa, cum hæc pluralitas uxorum non ita repugnat fini primario matrimonii, quia tamen repugnat fini secundo nempe fidei conjugali quia matrimonium ex intentione secundariâ ordinatur ad mutuam vitæ societatem, divina dispensatio ad uxorum pluralitatem fuit necessaria, undè Innocentius III. in Cap. gaudemus 8. de divort. absolute declarat: *nec ulli unquam licuit insimul plures uxores habere, nisi cui id fuit divinâ revelatione concessum.*

Obj. Abraham, Jacob &c. non peccarunt nubendo cum pluribus uxoribus, nusquam enim Scriptura arguit hos Patriarchas ob multiplicata simul conjugia, neque tantum in populo electo talis fuit consuetudo tolerata ducendi plures uxores, sed etiam apud

gentiles illo tempore mos fuit ducendi plures uxores, siquidem Laban, cujus filias Jacob duxit in uxores, gentilis erat; atqui si Polygamia esset prohibita jure naturali, nubendo pluribus uxoribus peccassent: quia jus naturale nullam omninò patitur dispensationem, ut patet in mendacio & perjurio, quæ à Deo permitti non possunt: eo quod lege naturali & rectæ rationi adversentur.

Et. Negando mi. ad exemplum adductum disparitas est: ideo Deus in mendacio & perjurio dispensare non potest: quia semper sunt contra jus naturæ & ob intrinsicam cum fine à Deo authore naturæ intento repugnantiam nullâ unquam circumstantiâ cohonestari possunt; econtra Polygamia, licet secundum se spectata juri naturali repugnet, quia adversatur fini secundo matrimonii domesticæ scilicet paci & juri, quod mulier per Nuptias acquirit in corpus conjugis, desinit tamen esse contra jus naturale in hac circumstantiâ: quando nempe ex divinâ ordinatione & concessione conducit ad primarium finem matrimonii nempe ad fidelis populi multiplicationem quia in hoc casu postulat jus naturale ut propter bonum publicum jus uxoris in corpus mariti minuatur, sic in mundi exordio licuit filiis Adami ducere sorores propter necessitatem, quamvis extrâ illum casum lege naturali ejusmodi matrimonia prohiberentur; quia ergo polygamia adversatur secundariis legis naturæ præceptis, quæ mutatis rerum & personarum circumstantiis immutari possunt, potuit in illis dispensari, quibus conformiter Innocentius III postquam absolutè declaravit: nulli unquam licuit insimul plures habere uxores, subjungit hanc exceptionem: nisi cui fuit divina revelatione concessum, per quam Patriarchæ & alii viri justi, qui plures simul leguntur habuisse uxores, ab adulterio excusantur.

Inst. Si pluralitas uxorum in illis circumstantiis non repugnabat juri naturæ, ergo Patriarchæ non indigebant dispensatione, sed omnibus promiscuè licebat in illis circumstantis, ut populus electus Dei per generationem multiplicaretur, pluralitas uxorum.

R. Quod in Polygamia duo sint, primum est, quod prohibeatur lege divinâ. Secundum est, quod plures deordinationes fini matrimonii secundario adversas secum ferat, ob quas etiam non obstante lege positivâ Dei prohibente illicita esset, quatenus ergo polygamia plures deordinationes importat, non potest esse licita, nisi per alia bona illæ deordinationes compensentur, quatenus verò à lege divina prohibetur, licita esse nequit nisi accedente divinâ dispensatione.

DICO 2. *Unam uxorem habere plures viros est contrâ præcepta prima legis naturæ, eò quod per hoc, quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod est principalis matrimonii finis.* S. Th. in suppl. Q. 65. A. 1. ad 1.

Probatur: quidquid adversatur primario fini matrimonii, qui est generatio & educatio prolis, repugnat naturæ matrimonii & consequenter juri naturali primario: cum matrimonium in quantum est officium naturæ, sit juris naturalis, atqui polygamia, quâ una mulier matrimonialiter copulatur pluribus viris, repugnat generationi prolis: quia mulier quæ corpus suum facit commune pluribus viris, redditur infœcunda. Repugnat etiam educationi prolis: quia matrimonium cum pluribus viris incertum faceret Patrem prolis, & consequenter faceret cessare in utroque viro paternum affectum erga prolem ex una muliere procreatam, qui affectus est requisitus ad sollicitam educationem prolis, undè licet in lege antiquâ dispensatum fuerit cum viro,

ut haberet plures uxores, nunquam tamen legitur dispensatum cum fœmina, ut plures haberet viros: quia per hoc quod unus vir plures fœminas habeat, non impeditur finis primarius matrimonii, cum in matrimonio unius viri cum pluribus uxoribus possit constare de certo Patre & matre prolis, & unus vir possit plures fœminas fœcundare, hic autem finis impediretur, si una uxor plures haberet viros.

Q U Æ S T I O IV.

De obligatione matrimonii.

DICO. *Cum mulier habeat potestatem in corpore viri, quantum ad actum generationis spectat & e converso: tenetur unus alteri debitum reddere quocumque tempore & quacumque horâ salvâ debitâ honestate. S. Th. in suppl. Q. 64. A. 6. O.*

Probat: tum ex Apost. 1. Cor. 7. ubi exponitur hæc obligatio ex matrimonio orta: uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem nisi fortè ex consensu ad tempus &c. tum ex ipsa ratione matrimonii, quod est conjunctio maritalis, consequenter obligantur matrimonio juncti ad debitum justè & honestè petitum, quod addo: quia ut debitum licitè petatur & reddatur, sitque ad illud reddendum obligatio debet cum his conditionibus peti & reddi: debito jure, debito fine, debito modo & circumstantiis.

1. *Debito jure exercetur actus conjugalis, quando nullum est impedimentum juris inter conjuges impediens, quominus actum conjugalem licitè exercere possint, impeditur autem hoc jus imprimis per votum continentiae, si unus Conjugum votum continentiae fecit ante matrimonium contractum, tenetur*

vovens servare illud, quantum potest sine præjudicio alterius conjugis: nimirum durante matrimonio debitum conjugale petere non potest, etsi petenti teneatur reddere; undè si contingat alterum Conjugum ob incestum vel adulterium privari jure petendi debitum, debet innocens suum votum, nisi in illo fuisset dispensatum, integrè servare etiam non reddendo debitum: quia tunc sine injuria Conjugis potest non reddere; soluto autem matrimonio rursus continentia à vovente est integrè servanda, neque ad alias nuptias transire licebit absque expressâ summi Pontificis concessione, si votum sit factum post nuptias ante consummationem matrimonii, tenetur vovens ingredi Religionem: qui enim promisit finem, implicite etiam promittit medium unicum necessarium ad illum finem servandum, si sciat unicum tantum superesse medium; atqui unicum medium exequendi votum continentie ante consummationem matrimonii est ingressus Religionis; ergo tunc vovendo absolutam continentiam ad ingressum Religionis obligasse se censetur; si autem votum sit editum à Conjuge post consummatum matrimonium, alterâ parte nesciente vel contradicente, censetur se obligasse, quantum potuit, nempe sine præjudicio alterius, ideoque tenetur à petendo abstinere, & si ab obligatione reddendi debitum liberetur per adulterium, incestum vel mortem alterius Conjugis, in perpetua continentia manere obligabitur; si votum sit emissum post consummatum matrimonium cum consensu alterius permissivo, altero Conjuge solum permittente emissionem voti castitatis salvo suo jure, tunc vovens tenetur reddere debitum Conjugi suo juri non renuntianti; si verò sit emissum cum pleno consensu approbativo, maximè si uterque mutuo consensu convenerit ac castitatem voverit, tunc neque petere neque reddere debitum unquam absque facri-

sacrilegio conjuges poterunt. Quod si una ex conjugibus ante contractum matrimonium voverit ingressum religionis vel suscipere sacros ordines, non tantum peccat contrahendo matrimonium, sed etiam postea contractum illud primò consummando sive petat sive reddat debitum intra primum bimestre: quia quamdiu intra bimestre manet matrimonium ratum tantum, habet jus ingrediendi religionem, neque ab alterâ parte compelli potest ad consummandum matrimonium, per consummationem autem voluntariam matrimonii reddit impossibilem executionem voti emissi, & consequenter graviter peccat, postquam tamen consummavit matrimonium, redditâ impossibili executione voti potest licitè petere & reddere debitum, donec conjugè alterâ vel moriente vel adulterante vel in ingressum religionis consentiente votum suum debitè exequi possit.

Deinde impeditur hoc Jus, si affinitas cum conjugè post matrimonium contractum superveniat ex incestu cum consanguineâ ejusdem conjugis in primo & secundo gradu: quia jure ita statuente talis affinitas privat jure petendi debitum, ita ut incestuosus nec licitè nec obligatoriè debitum exigere à conjugè innocente possit, attamen parti innocenti illud teneatur reddere, ubi notanda differentia inter adulterium & incestum à conjugè commissum: adulterium enim privat quidem jure petendi debitum, ita tamen ut conjux innocens sciens adulterium commissum possit adultero debitum justè denegare, adulter tamen non prohibetur debitum petere, quamvis non possit exigere obligatoriè; incestuosus autem nec licitè nec obligatoriè debitum petere potest in pœnam incestûs sacris Canonibus ita ordinantibus.

Denique impeditur illud jus petendi debitum, si superveniat cognatio spiritualis inter conjuges post contractum

tractum matrimonium, nempe si conjux extra necessitatem scienter Baptizet aut teneat tanquam patrinus in Baptismo solemniter vel confirmatione communem Filium aut prolem alterius conjugis, contrahit cum suâ conjugate cognationem spiritualem, ratione cujus est privatus jure petendi debitum. *Dixi 1.* Extra necessitatem: quia si in necessitate, v. g. aliis habilibus ad Baptizandum absentibus, parens prolem propriam Baptizaverit, neuter conjugum privatur jure petendi debitum. *Dixi 2.* Scienter, quia si id sit factum ignoranter, ignorantia excusat, aut si factum sit quidem scienter ab unâ parte, alterâ ignorante, ille qui scienter fecit, amittit jus petendi debitum, obligatur tamen illud, si petatur, reddere, ut ipse puniatur, in quo peccavit, & alter, qui non fuit in culpâ, non sentiat incommodum ex delicto alterius, ita communiter sentiunt Theologi & Canonistæ allegantes cap. si vir 2. de cognat. spirit. lib 4. tit. 11. quia vero textus illius cap. loquitur de suscipientibus, & quidem quod suscipiens ignoranter ob ignorantiam sit excusandus, ex malitiâ, ut scilicet alteram partem fraudet debito, non debeat ex suâ malitiâ habere commodum: hinc multi adhuc sustinent, conjugem Baptizantem etiam extra necessitatem scienter prolem communem non privari jure petendi debitum: cum id nullo jure claro ostendi possit, absque claro autem textu non sit asserenda tam gravis pœna.

2. Debito fine exercetur actus conjugalis, si conjuges matrimonio utantur ad finem generandi & educandi prolem ad Dei honorem & gloriam, ad vitandam incontinentiam in comparte; aut ad satisfaciendum obligationi matrimoniali, imprimis actus conjugalis licitus & meritorius est ex fine procreandi & educandi prolem ad Dei honorem: quia generatio prolis est finis principalis matrimonii; quamvis igitur actus conjugalis

juga-

jugalis in hoc statu naturæ corruptæ ob inordinatos motus concupiscentiæ aliquam deordinationem importet, illa tamen deordinatio removetur per bona matrimonii, quæ sunt proles, ideò semper licitè & sanctè impenditur actus matrimonialis ad hunc finem, quam rectam matrimonii intentionem ab Angelo edoctus exprimit Tobias junior Tob. 8. dicens: *Et nunc Domine seis quia non luxuriæ causâ accipio sororem meam conjugem sed solâ posteritatis dilectione, in quâ benedicatur nomen tuum in secula seculorum.* Deinde ob secundum finem licitus est actus matrimonialis ad vitandam in comparte incontinentiam: quia hic est finis secundarius matrimonii, & respectu compartis debitus ex charitate: matrimonium enim post lapsum hominis à Deo ordinatum est in remedium concupiscentiæ ut indicat Apostolus 1. ad Corinth. 7. *Ob fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, & iterum: revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas ob incontinentiam vestram.*

Dixi: Ad vitandam incontinentiam in comparte: quamvis enim multi actum conjugalem ab omni culpâ excusent, si exerceatur à conjugate ex hâc solâ intentione ad vitandam incontinentiam in se ipso, verior tamen videtur doctrina Thomistica in 4. sent. dist. 31. Q. 2. a. 2. ad 2. ubi S. D. ita discurret: *Si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjugate: non est aliquod peccatum: quia hoc est quædam redditio, quod ad bonum fidei pertinet, sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus, ex quibus colligitur differentia inter actum matrimonialem exercitum ad vitandam incontinentiam in seipso & ad vitandam incontinentiam in comparte, conjux enim*
in

in seipso vitare potest incontinentiam aliis modis congruentioribus : quia per jejunia , orationem aliaque pia opera potest quis vitare fornicationem , & donum continentiae à Deo impetrare , ideoque ad hunc finem exercere actum conjugalem est superfluum & secundum Apostolum in hoc statu corrupto secundum indulgentiam permissum , conjugis autem alterius intemperantiae , cui ex fide matrimoniali obviare tenetur , conjux aliter mederi non potest , quam actu conjugali : cum aliena voluntas non sit in nostrâ potestate.

Denique licitus est actus conjugalis ad satisfaciendum conjugii petenti debitum ; quia satisfacere debito postulato obligatur conjux ex justitiâ & bono fidei matrimonialis ut patet ex Apostolo superius citato ; ergo actus matrimonialis ad petitionem alterius exercitus in finem satisfaciendi obligationi matrimoniali est actus justitiæ , ad alios autem quoscunque fines uti matrimonio est communiter veniale , quandoque autem mortale : quia seclusâ intentione generandi prolem vel evitandi incontinentiam vel reddendi debitum uti conjugio solius sanitatis causa est veniale juxta S. Th. in 4. dist. 31. Q. 2. a. 2. ad 4. ubi hanc dat rationem : *Quamvis intendere sanitatis conservationem non sit per se malum , tamen hac intentio efficitur mala , si ex aliquo sanitas intendatur , quod non est ad hoc de se ordinatum , sicut qui ex Sacramento Baptismi tantum salutem corporalem quereret & similiter est in proposito de actu matrimoniali ;* Item exercere actum conjugalem voluptatis gratia peccatum est ad minus veniale , uti modo est certum post damnatam propositionem ab Innocent. XI. in ordine 9nam : *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ & defectu veniali.* Ratio est : quia invertitur ordo à natura intentus : voluptas enim est indita actui conjugali ad reddendum promptiorem actum non verò ipse actus est ad voluptatem ordinatus.

ergo

ergo contra ordinem naturæ pugnat operationem ad delectationem referre, cum delectatio amplectenda esset ob operationem. *Dixi*: Ad minus veniale: quia quandoque contingit in eo peccari mortaliter, quando in eâ voluptate ultimum finem constituunt seu ob illam voluptatem conjuges legem Dei transgredi sunt parati, quo sensu Raphael dixit Tobix Juniori Tob. 6, v. 17. *Hi, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à suâ mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos.*

3. Debito modo & circumstantiis actus conjugalis exercetur, quando debito loco, tempore, congruo modo intra limites honestatis naturalis opus conjugale exercetur. Imprimis locum secretum esse oportere, ipsa naturalis verecundia dicitur, & ne in loco sacro fiat, lex Ecclesiæ prohibet sub peccato mortali extra casum urgentis necessitatis. Deindè convenientissimum est ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine illâ die quâ recepta vel recipienda est Sanctissima Eucharistia, abstinere à debito conjugali petendo, quam quidem consuetudinem vim legis obtinuisse, ut saltem sub veniali obliget, & venialiter peccent conjuges eodem die, quo opus conjugale exercuerunt, ad mensam Domini accedentes, docent multi graves Doctores S. Th. in 4. sent. dist 32. Q. 1. a. 5. Quæstion. 1. ita discurret: *Actus matrimonialis, quamvis culpâ careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia, & ideo in diebus, in quibus præcipue spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum*; Deindè intra terminos naturalis honestatis conjuges manere debent ita ut peccent mortaliter, si limites naturalis honestatis notabiliter excedant; tunc autem fit excessus notabilis, quando usus naturalis mutatur in eum usum, quo secundum

naturam homo concipi non potest; His circumstantiis concurrentibus tenetur conjux sub peccato mortali reddere debitum conjugi id seriò justè & rationabiliter exigenti: quia ex ipso legitimo contractu matrimonii, quo fit utrimque mutua traditio & acceptatio corporum ad eum usum, essentialiter oritur obligatio reddendi Corpus ad eum usum justè & rationabiliter petenti.

DICO 2. *In promissione matrimonii continetur, ut neuter ad alium thorum accedat.* S. Th. in suppl. Q. 49. a. 2 ad 3.

Probatur: Qui sibi mutuò tradiderunt corpora ad usum matrimonialem, quo finis matrimonii de se obtineri potest, obligantur abstinere ab omni actu tali traditioni contrario; atqui accessus ad alium thorum est actus huic traditioni contrarius, ut per se patet, ergo quia vi contractus matrimonialis sunt obligati conjuges servare intemeratam fidem thori, ab omni eo debent abstinere, quod talem fidem violat, diciturque omne quod tali fidei contrariatur, adulterium, quod quadruplex est: mentale, formale, reale & materiale. Licet in sensu proprio & simpliciter solum adulterium reale dicatur adulterium: quia tamen omnia obligationi conjugali opponuntur vel cum verâ culpâ aut etiam sine culpâ, vocantur adulteria; & primò quidem adulterium mentale est, quando conjux solo actu interno violat fidem thori per consensum, desiderium imò solam morosam delectationem de actu turpi cum alienâ, etiam absque animo talem actum exercendi, adeò ut talis conjux obligetur in confessione explicare se esse conjugatum. Ratio desumitur ex dictis: quia fides matrimonialis obligat non solum Corpus sed etiam mentem ad aliud objectum turpe non affigere, ideoque talis per morosam delectationem peccat non tantum peccato luxuriæ, sed etiam adulterii mentalis.

secundò adulterium formale dicimus illam incontinen-
tiam, quâ conjuges invicem peccant contra naturam,
aut sodomiâ aut mollitie, ut dum sese mutuò vel etiam
seorsim polluunt. Hujus malitia inde patet: quia per
matrimonium non est indulta conjugibus alia potestas
in corpora, quam ad actum matrimoniale de se ap-
tum ad generandam prolem; si igitur aliter utantur ma-
trimonio, peccant contra fidem matrimonii, & sunt
obligati in confessione explicare se esse conjugatos; imo
specialiter exprimere debent, an mollities v. g. sit
exercita cum propriâ vel alienâ conjugem vel cum solutâ,
aliàs nunquam explicabunt speciem sui peccati. Tertiò
appellatur illud adulterium reale, quo cognoscitur per-
sona obligata matrimonio, quod peccatum grave est,
quando persona soluta peccat cum personâ obligatâ
matrimonio: quia præter fornicationem cooperando
ad adulterium peccat contra jus tertii nempe contra
conjugem sui complicitis adulterantis; gravius pecca-
tum est adulterium, quando persona obligata matri-
monio peccat cum personâ solutâ: quia peccat contra
fidem datam in contractu matrimonii, quo Corpus
suum soli conjugi promisit & tradidit, peccat etiam
contra jus, quod vir acquisivit in Corpus v. g. Uxoris;
gravissimum denique peccatum est adulterium, quando
persona obligata matrimonio peccat cum personâ etiam
obligatâ matrimonio. Quod inde constat: quia
præter fornicationem & fidem violatam duplex com-
mittitur injustitia, & in propriam conjugem & in
conjugem complicitis adulterantis, quæ duæ injuriæ
etsi sint ejusdem speciei, sunt tamen distinctæ numero,
ideoque in confessione necessariò explicandæ; Accedit
quod damna gravissima & plerumque incompen-
sabilia ex adulterio cum conjugatâ proveniant: ut quod
proles ex tali adulterio nata in alienam curam alimenta
& hæreditatem transeat, quapropter in confessione

adulteri sunt examinandi: Imprimis an proles indè nata sit & adhuc vivat. Deinde an ex communi re familiari & sumptibus innocentis conjugis alatur. Denique an inter liberos & hæredes legitimos sit habitura portionem hæreditatis paternæ: quia hæc adulterio commisso novam & omnino distinctam speciem injustitiæ & injuriæ in conjugem innocentem & hæredes legitimos superaddunt, & inducunt gravissimam obligationem restitutionis. Quartum vocatur adulterium materiale: quia formalis ratio adulterii eidem deest, quando videlicet re ipsa cognoscitur aliena, quæ tamen talis esse invincibiliter ignoratur, & hoc adulterium quoad malitiam non differt à simplici fornicatione.

Q. I. Quænam ulterior ex matrimonio est conjugum ad invicem obligatio?

R. Conjuges ex quarto præcepto decalogi & virtute pietatis graviter obligantur sibi invicem exhibere amorem & honorem, vitæ Societatem, alimenta & gubernationem. De amore & honore inquit Apost. Ephes. 5. v. 25. *Viri diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & v. 28. ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua, qui suam uxorem diligit, seipsum diligit ad Coloss. 3 v. 19. Viri diligite uxores vestras & nolite amari esse ad illas.* Undè & peccant mortaliter conjuges gravibus odiis, contemptibus, injuriis & imprecationibus sese invicem afficientes huc spectat peccatum Zelotypiæ inordinatæ (sive vitiosi affectûs excessûs, quo quis refugit in amore quo amat, aut amatur, habere socium) seu temerariæ suspicionis de fide alterius conjugis, item vir graviter peccat notabiliter excedens moderamen in corripiendâ uxore & à fortiori uxor virum graviter inhonorans; ridens aut, quod turpius est, percutiens. Vi mutæ Societatis tenentur simul habitare

& mutua vitæ solatia sibi impendere, undè peccat mortaliter conjux absque urgentissimâ causâ conjugem deserendo aut omninò aut ad notabile tempus citra alterius consensum; obligantur quoque ad ministranda alimenta & necessaria vitæ ac status; quæ quidem obligatio per se & principaliter incumbit viro juxta id Apostoli Ephel. 5. *Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit, nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam*; nihilominus etiam concernit uxorem, ut suum etiam præstet, maximè viro impotente, infirmo, captivo &c. ut sic conjuges sub mortali teneantur sibi invicem curare alimenta & mutua onera ferre. Denique obligatur specialiter maritus uxori ad gubernationem debitam in iis, quæ spectant ad observantiam mandatorum Dei, bonos mores & administrationem familiæ & rei domesticæ; in quibus econtra uxor tenetur marito præstare obedientiam proportionatam, adeo, ut sicut peccat maritus mortaliter, permittendo, ut uxor legem Dei transgrediatur, vel impediendo eandem in servandis præceptis Dei & Ecclesiæ aliisque ad salutem necessariis, ita uxor peccat mortaliter notabiliter non obediendo marito in iis, quæ ad ejus gubernationem spectant.

Q. 2. Qualem ex matrimonio susceperint parentes obligationem ergà liberos?

R. Jure divino & naturali obligantur parentes Filiis exhibere amorem & educationem duplicem corporalem & spiritualem.

Primò obligantur ad amorem, de quo non est datum speciale præceptum parentibus, sicut datum est Filiis quartum præceptum decalogi: quia juxta commune proloquium: amor descendit non ascendit, parentes enim Filios suos tanquam aliquid sui naturali impulsu diligunt, & tanto affectu, ut sæpè excedant, ideoque non fuit opus expresso præcepto, quemadmodum

modum ob eandem rationem etiam non fuit datum speciale præceptum homini de diligendo seipso.

Secundò obligantur ad educationem corporalem: quia omnia animalia etiam bruta fœtus suos diligunt & educant, quare debent parentes proximè ab ipsâ conceptione sedulam curam gerere, ne quidquam agant, quod prolis vitæ sanitati & naturali perfectioni obesse possit ante & post nativitatem præsertim usque ad triennium. Debent prætereà procurare prolibus alimenta & omnia ad vitam humanam necessaria, quoad usque proles ad robustam ætatem pervenerint, ut seipsas arte opificio vel servitio alere possint pro ratione sui statûs. Denique debent providere Filiis de statu nempe curando, ut Filii addiscant honestam artem vel disciplinam statui eorum & complexioni competentem item honestis & licitis secundum statûs sui conditionem modis bona fortunæ acquirendo Filiis, ut post mortem parentum etiam honestè secundum statum suum vivere possint, in quo dupliciter ferè peccant parentes aut per defectum dissipando bona temporalia, per quod Filiis sunt causa paupertatis & multorum indè consequentium malorum, aut per excessum nimiâ cupiditate bonorum temporalium per fas & nefas pro Filiis congregandorum, quæ ipsis Filiis postea sunt in laqueum & scandalum.

Tertiò obligantur ad educationem spiritualem: quia homini rationis compoti ad finem supernaturalem creato dupliciter debetur educatio, una corporalis ad esse naturæ, altera spiritualis ad esse gratiæ in ordine ad ultimum suum finem scilicet Deum, quæ educatio spiritualis in tribus potissimum consistit, in doctrinâ, exemplo, & correptione juxta id Eccles. 7. v. 25. *Filii tibi sunt, erudi illos & cura illos à pueritiâ illorum.* Imprimis quantum ad doctrinam debent parentes instruere vel providere, ut instruantur proles in

omnibus necessariis ad salutem; deindè in honestate morum & virtutum & iis quæ in humana Societate & consuetudine necessaria sunt juxta morem patriæ & conditionem statûs. Quantum verò ad exemplum, debent parentes Filiis exemplo bonorum morum & operum præire, & cavere, ne malo exemplo eis dent causam vel occasionem peccati: Demum quantum ad correctionem debent parentes corrigere & emendare peccata Filiorum juxta illud Proverb. 13. v. 24. *Qui parcit virgâ, odit Filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit &* Proverb. 23. v. 13. *Nolite subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris illum virgâ, non morietur, v. 14. tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.* Discreta tamen & prudens debet esse correctio, ut nec nimia severitate prolem in desperationem adducat, nec nimia indulgentiâ vitii Filiorum occasionem præbeat juxta monitum Apost. Ephes. 6. v. 4. *Et vos patres nolite ad iracundiam provocare Filios vestros, sed educate illos in disciplinâ & correptione Domini ad Coloss. 3. v. 21. Patres nolite ad indignationem provocare Filios vestros, ut non pusillo animo fiant.*

DISPUTATIO XLVI.

De Matrimonio in quantum est Sacramentum.

Sicut Christus elevavit actus virtutis pœnitentiæ, ut non tantum sint pœnitentis actus habentes effectum, ad quem ex propriâ sua ratione sunt apti, sed etiam sint partes Sacramenti ex opere operato causantes gratiam, ita contractum civilem matrimonii in novâ lege Christus elevavit ad esse Sacramentale, licet verò statim post peccatum fuerit matrimonium sive matrimonii usus de se remedium concupiscentiæ, in quantum licito modo intrâ matrimonium satisfiebat concupiscentiæ, quæ aliàs nimis arctata in quælibet inhonsta
facile